

Sisäministeriö

Asia: Lausunto kilpailukieltosopimuksia selvittäneen työryhmän muistiosta

Viite: Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö 14.8.2019

Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry:n (SPJL) lausunto:

SPJL yhtyy 20.6.2019 päivättyyn palkansaajakeskusjärjestöjen lausumaan työryhmän muistiosta.

Muistiossa todetaan (s. 22) valtion virkamieslain osalta, että karensisopimusta koskevan lainkohdan laajentamista harkitaan parhaillaan. Muistiossa ei kuitenkaan kerrota tarkemmin, mitä tällä tarkoitetaan. Muistiossa todetaan myös, että asian valmistelu vaatii muun muassa lausuntopalautteen huomioon ottamista. Tämän takia SPJL katsoo aiheelliseksi lausua muistiosta tältä osin yksityiskohtaisemmin.

Karensisopimusta koskevan lainkohdan mahdollisen laajentamisen tarkoituksenmukaisuus, rajoitusten suhteellisuusvaatimus ja virkamiesten yhdenvertainen kohtelu

Karensisopimusta koskeva säännös lisättiin valtion virkamieslakiin vuoden 2017 alussa.

Muistiossa todetaan (s. 22), että käytettävissä olevien tietojen perusteella karensisopimus on tehty joidenkin kymmenien virkamiesten kanssa.

Mikäli karensisopimusta koskevan lainkohdan laajentamista tullaan esittämään, tulisi sitä koskevassa hallituksen esityksessä

- kuvata esityksen kannalta merkityksellinen nykytila,
- tuoda esille, mikä vallitsevassa tilanteessa on toimivaa ja mitkä ovat ne ongelmat tai epäkohdat, jotka edellyttävät muutosta vallitsevaan tilaan,
- kerrottava esityksen pääasialliset tavoitteet. Tavoitteet on esitettävä niin konkreettisina, että lain merkitys tavoitteiden toteuttajana on ymmärrettävä.

Muistiossa mainituilla tiedoilla tällaista tarkastelua nykytilasta ja lainsäädännön muutostarpeista ei voida tehdä edes suuntaa-antavasti.

Karensisopimus on merkityksellinen ottaen huomioon perustuslain 18 §:n 1 momentin mukainen oikeus hankkia toimeentulo valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Hallituksen esityksessä 90/2019 todetaan, että 44 a § koskee kaikkia valtion virkamiehiä. Pykälän kohderyhmää ei siten ole mahdollista rajata vain osaan virkamiehistä tai viroista. Perusteluina on esitetty, että pykälässä tarkoitettuja tehtäviä voi olla kaikilla hallinnonaloilla ja eri organisaatiotasolla. Kyse on sen tiedon laadusta, johon virkamiehellä virassaan, tehtävässään tai asemassaan oli pääsy.

Virkamiesten osalta tulee kuitenkin huomioida myös rajoitusten kokonaisuus; rajoitusten – varsinkin perustuslailla suojattuihin oikeuksiin kohdistuvien – tulee olla yksinään, mutta myös kokonaisuutena arvioiden suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Kokonaisuutta arvioitaessa tuleekin ottaa huomioon, että palvelussuhteen aikana perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaista oikeutta virkamiehillä rajoittaa myös sivutoimirajoitukset, jotka joidenkin virkamiesten – kuten poliisimiesten – osalta muodostavat jo yksinään erittäin pitkälle meneviä rajoituksia. Mahdollista karensisopimusta koskevan lainsäädännön laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta tulee arvioida myös tästä näkökulmasta.

Suhteellisuusvaatimuksen ohella tulisi tältä osin huomioida ja arvioida myös virkamiesten yhdenvertainen kohtelu.

Karensisopimusta koskevan lainkohdan mahdollisia muutostarpeita

Jos karensisopimusta koskeva lainkohta tulee muuttamaan, tulisi laajentamisen sijaan tarkastella uudelleen karensisopimuksen kohderyhmää ja siihen liittyvää sopimussakkoa.

Vaikka karenssimenettely rajoittaa perusoikeuksia, on sille olemassa varsin painavat ja hyväksyttävät perusteet, jotka osaltaan myös liittyvät perusoikeuksien turvaamiseen. Rajoitukset ovat perusteltuja etenkin valtionhallinnon ylimpien virkamiesten siirtyessä toisiin tehtäviin. Siten karensisopimuksen kohderyhmää tulisi rajata siten, että karensisopimuksen mahdollisuus koskisi vain valtionhallinnon ylimpiä virkamiehiä.

Myös karenssin sisältöä, laajuutta ja tarkoituksenmukaisuutta määrittelevät säännökset ovat jossain määrin harkinnanvaraisia sekä avoimina ja yleisinä epämääräisiä, mikä osaltaan puoltaa kohderyhmän rajaamista.

Karensisopimukseen on mahdollista ottaa määräys sopimussakosta, jonka enimmäismäärä saa olla rajoitusajalta maksettava korvaus kaksinkertaisena. Tämä sopimussakko tulee katsoa kohtuuttomaksi. Työsopimuslain mukaiseen kilpailukieltosopimukseen liittyvän sopimussakon enimmäismäärä voi sen sijaan vastata työntekijän työsuhteen päättymistä edeltäneen kuuden kuukauden palkkaa. Karensisopimuksen rikkomisesta säädetty sopimussakko tulee vastata työsopimuslain mukaista sopimussakkoa.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry

Jonne Rinne
puheenjohtaja

Rita Ridanpää
lakimies